

УДК 373.3.015.311.022:811.161.2](072)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.11>

Наталія БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу унавчання мов національних меншин та зарубіжної літератури, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, вул. Січових Стрільців, 52Д, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0001-6793-8018

Лариса ШЕВЧУК

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, вул. Січових Стрільців, 52Д, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0002-4193-0971

Бібліографічний опис статті: Богданець-Білоskalенко, Н., Шевчук, Л. (2025). Особливості формування читацької грамотності учнів 3-4 класів з навчанням мовами національних меншин у процесі вивчення української мови. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 71–79, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.11>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті обґрунтовано актуальність вивчення української мови як державної, зокрема в аспекті формування читацької грамотності. Наголошено на важливості формування читацької грамотності у процесі вивчення української мови учнями 3-4 класів з навчанням мовами національних меншин. Докладно описано узагальнені результати аналізу наукової та методичної літератури з проблеми дослідження. Зокрема спостерігається різноманітність думок щодо трактування поняття «читацька грамотність», яка полягає у розгляді сутності терміну «читацька грамотність» як окремо, так і в контексті міжнародних досліджень. Наведено приклади тлумачень, запропонованих вітчизняними науковцями. З'ясовано особливості трактування поняття «читацька грамотність» у контексті міжнародних досліджень PISA та PIRLS, наявність відповідних змін за роки проведення. Із урахуванням виявленої ретроспективи конкретизовано сутність поняття «читацька грамотність учнів» й уточнено його визначення для використання у сучасному освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Приділено увагу роботі з текстами як важливому аспекту розвитку читацької грамотності здобувачів освіти. Описано стиліову й видову різноманітність текстів як основи для розвитку читацької грамотності із врахуванням критеріїв і досвіду добору текстового матеріалу для тестування у процесі проведення міжнародних досліджень та специфіки білінгвізму. Коротко описано вітчизняні особливості багатомовності. Зокрема наведено статистичні дані, які ілюструють сучасний стан реалізації багатомовності у закладах загальної середньої освіти України. Конкретизовано зміни й негативні наслідки, спричинені російською агресією.

Акцентовано увагу на компонентах процесу читацької діяльності, якісних та кількісних характеристиках компонентах компетентного читача молодшого шкільного віку. Перелічено труднощі й описано ефективні форми навчання й навчальної діяльності здобувачів освіти, методи, способи, прийоми та ін. для ефективного розвитку читацької грамотності учнів 3-4 класів з навчанням мовами національних меншин у процесі навчання української мови.

Ключові слова: навчання української мови; навчання державної мови; навчання учнів 3-4 класів; читання; читацька грамотність; текст; робота з текстами.

Nataliia BOGDANETS-BILOSKALENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Scientific Subsection of Languages of Other Ethnic Minorities and Foreign Literature Teaching, Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Sichovykh Striltsiv str., 52D, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0001-6793-8018

Larysa SHEVCHUK

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Senior Research Officer at the Department of Economics and Management of General Secondary Education, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

Sichovykh Striltsiv str., 52D, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0002-4193-0971

To cite this article: Bogdanets-Biloskalenko, N., Shevchuk, L. (2025). Osoblyvosti formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv 3-4 klasiv z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn u protsesi vyvchennia ukraïnskoi movy [Features of formation of reading literacy of students of 3-4 grade with teaching in national minority languages in the process of learning the Ukrainian language]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 5, 71–79, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.11>

FEATURES OF FORMATION OF READING LITERACY OF STUDENTS OF 3-4 GRADE WITH TEACHING IN NATIONAL MINORITY LANGUAGES IN THE PROCESS OF LEARNING THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article substantiates the relevance of studying the Ukrainian language as a state language, in particular in terms of the formation of reading literacy. The importance of the formation of reading literacy in the process of studying the Ukrainian language by students of grades 3-4 with instruction in the languages of national minorities is emphasized. The generalized results of the analysis of scientific and methodological literature on the research problem are described in detail. In particular, there is a diversity of opinions regarding the interpretation of the concept of «reading literacy», which consists in considering the essence of the term "reading literacy" both separately and in the context of international studies. Examples of interpretations proposed by domestic scientists are given. The peculiarities of the interpretation of the concept of «reading literacy» in the context of international studies PISA and PIRLS, the presence of relevant changes over the years of conduct are clarified. Taking into account the revealed retrospective, the essence of the concept of «students' reading literacy» is specified and its definition is clarified for use in the modern educational process of general secondary education institutions.

Attention is paid to working with texts as an important aspect of the development of reading literacy of education seekers. The stylistic and genre diversity of texts is described as the basis for the development of reading literacy, taking into account the criteria and experience of selecting text material for testing in the process of conducting international research and the specifics of bilingualism. The domestic features of multilingualism are briefly described. In particular, statistical data are provided that illustrate the current state of implementation of multilingualism in general secondary education institutions of Ukraine. The changes and negative consequences caused by Russian aggression are specified.

The focus is on the components of the reading activity process, qualitative and quantitative characteristics of the components of a competent reader of primary school age. The difficulties are listed and effective forms of learning and educational activities of students, methods, techniques, etc. are described for the effective development of reading literacy of students in grades 3-4 with instruction in the languages of national minorities in the process of teaching the Ukrainian language.

Key words: *teaching the Ukrainian language; teaching the state language; teaching students in grades 3-4; reading; reading literacy; text; working with texts.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Належний рівень володіння державною мовою надзвичайно важливий для усіх громадян України, тому вивчення української мови як державної потребує особливої уваги. Спостерігається необхідність у дослідженні теоретичних засад формування читацької грамотності учнів початкових класів з навчанням

мовами національних меншин, що зумовлює доцільність здійснення аналізу науково-методичної літератури з проблеми, порівняння виявлених трактувань поняття «читацька грамотність», окреслення специфіки сутності поняття в контексті вивчення української мови учнів класів з навчанням мовами національних меншин.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності й уточненні трактування поняття «читацька грамотність» у контексті навчання української мови як державної. Для досягнення мети зреалізовано такі завдання:

- проаналізовано відповідну науково-методичну літературу;
- здійснено порівняння виявлених тлумачень та уточнення визначення термін «читацька грамотність»;
- конкретизовано специфіку формування читацької грамотності учнів у процесі вивчення української мови як державної;
- стисло описано ефективні форми навчання й навчальної діяльності здобувачів освіти, методи, способи, прийоми тощо для формування читацької грамотності учнів 3-4 класів з навчанням мовами національних меншин у процесі вивчення української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Читацька грамотність стала предметом розгляду низки вітчизняних і закордонних науковців. Так, В. Архипова, Т. Пахомова, Г. Савицька, С. Січка, В. Юрчак (Архипова та ін., 2020) пропонують опис читацької грамотності як складової навчання упродовж життя, Н. П'яст та О. Куш (П'яст, Куш, 2025) – формування читацької грамотності у контексті провідних навичок здобувачів освіти, В. Новосьолова (Новосьолова, 2024) – розвиток читацької грамотності у курсі української мови у закладах загальної середньої освіти, Т. Яценко й О. Слижук (Яценко, 2021; Яценко, Слижук, 2024), Н. Головченко (Головченко, 2020) – формування читацької грамотності учнів на уроках української літератури, Т. Деордіца, Р. Гладушина, М. Вороніна, В. Толмачов (Деордіца, 2025) – критичний огляд виявлених трактувань.

Науковці Г. Бичко, Н. Бондаренко, Т. Вакуленко, Д. Васильєва, М. Головка, В. Горох, Ю. Жук, О. Заболотна, О. Козленко, О. Локшина, С. Ломакович, О. Ляшенко, М. Мазорчук, С. Науменко, В. Новосьолова, С. Раков, В. Терещенко, О. Топузов, К. Шумова та ін. (Бондаренко, 2020; Васильєва та ін., 2020; Локшина, Заболотна, 2023; Мазорчук, 2019) розглядають сутність і розвиток читацької грамотності у контексті дослідження PISA.

Виклад основного матеріалу. У «Словнику української мови» «грамотність» (від грец. *gramma*, – буква, читання, письмо) тлумачиться

як «властивість і стан» (Словник української мови, 2025). У довідкових інтернет-ресурсах «грамотний» – це той, який: «вміє читати і писати», «вміє граматично правильно писати», «володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі» (Словник української мови, 2025); «правильно, без помилок пише і говорить», «написаний за правилами граматики якийсь письмовий твір» (Чак, 2008).

Водночас наголошено, що «грамотний вживається не тільки на позначення людини, яка добре знає правила орфографії та пунктуації, вільно володіє мовою; так можна сказати й про того, хто добре обізнаний зі справою в певній галузі, а також про його творчий доробок» (Чак, 2008).

Термін «грамотність», за Т. Яценко й О. Слижук, «належить до знань особи з предмета або галузі, хоча він найбільш тісно пов'язаний зі здатністю людини вивчати, використовувати та передавати письмову та друковану інформацію» (Яценко Т., Слижук О., 2024, с. 28).

Термін «читацька грамотність» є досить поширеним у сучасній науковій літературі. Водночас у вітчизняних публікаціях спостерігаються випадки синонімічного вживання термінів «читацька грамотність» та «грамотність у читанні» (Слижук О., 2023; Вакуленко та ін., 2019). Низка науковців (Деордіца та ін., 2025) послуговується терміном «грамотність читання».

За О. Топузовим, О. Локшиною, О. Заболотною, «читацька грамотність» це – «багатовимірною характеристика індивідуума сучасного світу, який є світом активних та свідомих громадян» (Збірник завдань у форматі PISA, 2023, с. 7).

На сторінках методичного посібника «Формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури» (автори Т. Яценко, О. Слижук) поняття «читацька грамотність» визначено як «інтегрований компонент навчальних досягнень учнів», до яких віднесено як предметні й метапредметні результати, так й особистісні, що дає змогу говорити про ціннісне ставлення до читання, розвиток читацьких умінь і навичок, володіння навчальним матеріалом та його використання у різних ситуаціях (навчальних, соціальних), використання різних джерел інформації (водночас,

усвідомлюючи їх достовірність і важливість), об'єктивну оцінку й використання інформації з різних джерел (Яценко Т., Слижук О., 2024; Яценко Т., 2021). Це «складний вид читацької діяльності», який ґрунтується на сприйманні тексту та його розумінні.

Значна частина вітчизняних науковців (Бондаренко, 2020; Збірник завдань у форматі PISA, 2023; Локшина, Заболотна, 2023; Мазорчук та ін., 2019; Ткач, 2019; Архипова та ін., 2020; Яценко, Слижук, 2024) послуговується такими тлумаченнями поняття «читацька грамотність» із тезаурусу міжнародного дослідження PISA («Programme for International Student Assessment» / «Міжнародна програма оцінювання учнів» для перевірки досягнень грамотності читання, математичної грамотності і науково-природничої грамотності 15-річних підлітків):

- «здатність людини розуміти, використовувати, оцінювати, розмірковувати та взаємодіяти з текстами для досягнення своїх цілей, розвитку своїх знань та потенціалу, а також участі в житті суспільства» (PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework, с. 14);

- «розуміння, використання, оцінювання, обмірковування та взаємодія з текстами в суспільстві для досягнення своїх цілей, розвитку своїх знань та потенціалу, а також для участі в житті суспільства» (PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework, с. 28).

Інші дослідники Т. Деордіца, Р. Гладушина, М. Вороніна, В. Толмачов, розглядаючи конструкт «грамотність читання» (який «набуває цінності через встановлення її вимірювальних показників» (Деордіца та ін., 2025, с. 24), пишуть виключно про міру вправності у діяльності й наголошують на тому, що використовуючи відповідне тлумачення із тезаурусу міжнародного дослідження PISA, недоцільним є «в українському перекладі слово «здатність», відсутнє в оригінальному визначенні» (Деордіца, 2025, с. 20).

Водночас інші вітчизняні вчені пропонують такі інтерпретації зазначених трактувань поняття «читацька грамотність»:

- здатність «розуміти текст, розмірковувати над змістом, оцінювати зміст і форму висловлення, викладати свої думки щодо прочитаного» (Бондаренко, 2020, с. 98);

- «здатність особи до широкого розуміння тексту, пошуку нової інформації, її відтворення

та використання, інтерпретації змісту й формулювання власних умовиводів, осмислення й оцінювання змісту та форми тексту тощо» (Збірник завдань у форматі PISA, 2023, с. 7).

На сайті українського центру оцінювання освіти у розділі «Моніторингові дослідження» «читацьку грамотність» визначено як «здатність особи до широкого розуміння тексту, пошуку нової інформації, її відтворення та використання, інтерпретації змісту й формулювання власних умовиводів, осмислення й оцінювання змісту та форми тексту тощо» (Архипова, 2020).

Міжнародне дослідження PIRLS («Progress in International Reading Literacy Study» / «Прогрес у міжнародному дослідженні грамотності читання»), яке зосереджується на з'ясуванні того, як читають учні, які закінчують навчання у початковій школі. У контексті PIRLS сутність «читацької грамотності» ґрунтується на таких когнітивних процесах як пошук інформації у тексті, оцінювання та пояснення уміщеної інформації, з'ясування й пояснення смислу, формулювання висновків.

Здійснюючи аналіз рамкових документів міжнародних досліджень та набутий досвід проведення доцільно врахувати наявність або відсутність змін в окресленні тлумачення «читацька грамотність». Результати відповідного аналізу уміщено у публікації таких вчених як Т. Деордіца, Р. Гладушина, М. Вороніна, В. Толмачов (Деордіца та ін., 2025). Так, у тезаурусі PIRLS із роками сутність поняття «читацька грамотність» залишається сталою. Для генези сутності поняття «читацька грамотність» характерно, що у дослідженні PISA у 2018 році (у порівнянні із 2009 роком) акцент зроблено ще й на оцінювання актуальності та достовірності інформації, пошуку та опрацюванню інформації кількох текстів. В умовах сьогодення властиве приділення уваги визначенню цінності читання для розвитку особистості (зокрема, для саморозвитку), формування мотивації, інтеграцію у трактування словосполучення «оцінювання тексту» (PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework, 2019).

Спільним аспектом для досліджень PISA і PIRLS є те, що в основі читацької грамотності сформованість здатностей, умінь, навичок роботи з текстами. Водночас для згаданих міжнародних досліджень характерне читання

різноманітних текстів, які класифіковано за такими критеріями (рисунк 1).

Особливістю перевірки рівня сформованості читацької грамотності підлітків у процесі реалізації міжнародного дослідження PISA є добір текстів відповідно до певної спеціально визначеної ситуації. «Читацька грамотність включає

широкий спектр когнітивних та лінгвістичних компетенцій, від базового декодування до знання слів, граматики та ширших лінгвістичних і текстових структур, необхідних для розуміння, а також інтеграції значення зі знаннями про світ.» (PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework, 2019, с. 28).

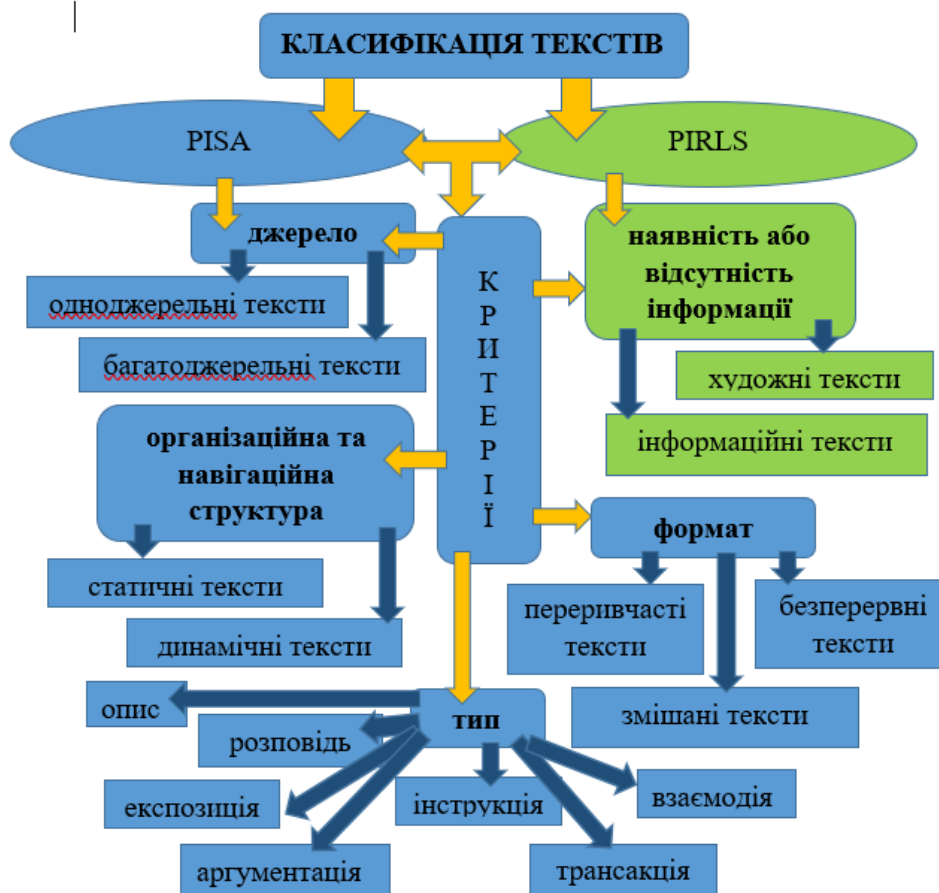

Рис. 1. Класифікація текстів відповідно до рамок документів міжнародних досліджень PISA і PIRLS (PISA. 2018. Assessment, 2019, с. 38)

Необхідною умовою ефективного формування читацької грамотності учнів 3–4 класів з навчанням мовами національних меншин у процесі вивчення української мови є ретельний добір текстового матеріалу, планування й реалізації системи роботи з текстами з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти. Для досягнення вільного читання увага приділяється удосконаленню техніки читання.

Для учнів 3–4 класу цікавими й доступними для читання є тексти-розповіді художнього стилю (казки та оповідання). Разом з тим, враховуючи сучасні реалії, доцільно урізноманітнювати текстовий матеріал. Оптимальним вектором вважаємо різноманітність текстів, відображену у класифікації текстів відповідно до рамок документів міжнародних досліджень PISA і PIRLS. Також важливо поступово збільшувати обсяг текстів, вчити учнів опрацьовувати кілька текстів, враховуючи рівень читацької грамотності кожного читача.

Особливістю розвитку читацької грамотності учнів у процесі вивчення української мови як державної є те, що «розуміння прочитаного є продуктом двох ключових елементів: розпізнавання слів (декодування) і розу-

міння мови» (Деордіца, 2025, с. 19). Водночас розуміння тексту – це «процес засвоєння та породження смислів, основними характеристиками якого є відновлення смислу (концепту) вихідного повідомлення та синтез нового смислу» (Чепелева, 2015, с. 20). Використання текстів, які містять візуальні зображення, інтерактивні елементи сприяє кращому декодуванню та розумінню, інтеграції нової інформації з попередніми знаннями кожного читача. У контексті вивчення української мови як другої мови, важливим є формування умінь відповідати на запитання до тексту використовуючи слова із тексту та синоніми до них, робити нотатки, висловлювати усно й письмово свої роздуми про прочитане.

Досягненню учнями високого рівня читацької грамотності сприяє:

- зазначена діяльність під час уроків української мови та у позаурочний час;
- використання групової та індивідуальної роботи, спільної та самостійної роботи учнів,

інтерактивних технологій та прийомів для розвитку критичного мислення;

- добір текстів й укладання системи різнорівневих завдань;
- створення інтернет-ресурсів, добір аудіо та відеоматеріалів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Читацьку грамотність учнів 3-4 класів з навчанням мовами національних меншин доцільно розглядати як у контексті її розвитку, так і як для визначення досягнутого рівня. Високий рівень сформованості читацької грамотності учнів ґрунтується на декодуванні буквального значення й синтезі цілісного уявлення про текст, що є необхідним для здійснення пошуку текстової інформації, оцінки її достовірності та якості, орієнтування у тексті, генерування висновків на основі кількох текстів та ін. Оптимальним вектором є навчання учнів володіти ефективними читацькими стратегіями й застосовувати різні способи опрацювання тексту, контролювати й коригувати власну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданець-Білооскаленко Н. Лінгводидактичні засади навчання української мови учнів 5-6 класів з навчанням мовами національних меншин в контексті завдань Нової української школи. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. Видавництво «Людмила», м. Київ, 2024. С. 36-38.
2. Богданець-Білооскаленко Н., Караман О. Прикладні аспекти реалізації концепції навчання української мови учнів початкової школи з мовою національних меншин. *The 13 th International scientific and practical conference "Problems of implementation of science into practice"*, 20–21 квітня 2020 р., Осло, Норвегія. Bookwire by Bowker, c. Oslo, Norway, 2020. С. 26-27.
3. Бондаренко Н. Читання як життєва стратегія»: реалізація державної політики книгочитання-2032 у підручникотворенні. *Проблеми сучасного підручника*. Випуск 30 (2023). С. 19–31. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-19-31>
4. Бондаренко Н. Читацька грамотність українського учнівства: акценти PISA–2018. Український педагогічний журнал . 2020. № 2 С. 95-103. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-2-95-103>
5. Головченко Н. (2020). Формування читацької грамотності під час вивчення сучасної української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*, Том 2, № 27, с. 114-121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203533>
6. Грамотний. <https://goroh.pp.ua/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
7. Грамотний. *Словник української мови*. <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
8. Грамотність. *Словник української мови у 20 томах*. <https://slovnuk.me/dict/newsum/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
9. Деордіца Т., Гладушина Р., Вороніна М., Толмачов В. Конструкт «грамотність читання»: спроба пояснення у термінах психології. *Фізико-математична освіта*. 2025. №40 (1). С. 18–16. DOI:10.31110/fmo2025.v40i1-03
10. Збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів. Частина 2. / Авторський колектив; уклад.: проф. Олена Локшина та проф. Оксана Заболотна; за заг. ред. професора Олега Топузова; (2-ге електронне видання, доповнене). Київ: Педагогічна думка, 2023. 81 с.

11. Локшина О., Заболотна О. Формування читацької грамотності учнів: орієнтири PISA. (2023) Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2023: горизонти інновацій : зб. матеріалів VII Міжнародної наукової конференції (Київ, 25 травня 2023 р.) . Крок, м. Київ, Україна – м. Тернопіль, Україна, стор. 152-154.
12. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.
13. Новосьолова, В. (2024). PISA-2022: Формування читацької грамотності у шкільному курсі української мови. *Проблеми сучасного підручника*, (32), 171–184.
14. PISA: читацька грамотність / уклад. Т. Вакуленко, С. Ломакович, В. Терещенко. Київ: УЦОЯО, 2017. 123 с.
15. П'яст Н., Куц О. Формування і розвиток читацької грамотності здобувачів закладів загальної середньої освіти в контексті провідних навичок сучасного й майбутнього. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2025. № 7. С. 184–192. DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.25>
16. Слижук О. А. Навчальні завдання для формування читацької грамотності учнів у процесі навчання української літератури в НУШ. *Електронний збірник наукових праць КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОП*. 2023. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735287/1/%D0%A1%D0%BB%D0%B8%D0%B6%D1%83%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf
17. Ткач П. Читацька грамотність 15-річних українських підлітків за підсумками PISA-2018: проблеми й шляхи їх подолання. <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Tkach-Polina-.pdf>
18. Уроки PISA-2018: методичні рекомендації / кол.авт.: Васильєва Д., Головка М., Жук Ю., Козленко О., Ляшенко О., Науменко С., Новосьолова В. Київ: Педагогічна думка, 2020. 96 с.
19. Чак Є. Чи правильно ми говоримо? <https://goroh.pp.ua/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
20. Читацька грамотність. *Моніторингові дослідження. Pisa*. <https://testportal.gov.ua/pisa/>
21. Читацька грамотність як складова навчання упродовж життя / [Архипова В.П., Пахомова Т.Г., Савицька Г.І., Січка С.І., Юрчак В.А.]. Черкаси, 2020. 98 с.
22. Шевчук Л. До питання про теоретичні засади розвитку читацької грамотності учнів: сутність і специфіка багатомовності. *The XXI International scientific and practical conference «Modern technologies and science: problems, new and relevant developments», May 26-28, 2025, Zaragoza, Spain*. С. 185–186. <https://eu-conf.com/events/modern-technologies-and-science-problems-new-and-relevant-developments/>
23. Яценко Т. Специфіка формування читацької грамотності учнів у шкільному курсі літератури. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том X: Ефекти участі в розвитку науки та освіти на відстані (10)*. Посвіт, м. Конін, Польща – м. Ужгород, Україна – м. Херсон, Україна, 2021. С. 196–197.
24. Яценко Т. Формування читацької грамотності учнів як психолого-педагогічна проблема. *Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 12 березня 2021 р)*. Дніпро: Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 34–36.
25. Яценко Т., Слижук О. Формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 147 с.
26. PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework. OECD Publishing, Paris, 2019. 308 p. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/04/pisa-2018-assessment-and-analytical-framework_d1c359c7/b25efab8-en.pdf <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>.

REFERENCES:

1. Bohdanets-Biloskalenko N. Linhvodydaktychni zasady navchannia ukraïnskoi movy uchniv 5-6 klasiv z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn v konteksti zavdan Novoi ukraïnskoi shkoly. *Svit dydaktyky: dydaktyka v suchasnomu sviti: zb. materialiv III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, 07-08 lystopada 2023 r.* . Vydavnytstvo «Liudmyla», m. Kyiv, 2024. S. 36-38.
2. Bohdanets-Biloskalenko N., Karaman O. Prykladni aspekty realizatsii kontseptsii navchannia ukraïnskoi movy uchniv pochatkovoï shkoly z movoiu natsionalnykh menshyn. *The 13 th International scientific and practical conference "Problems of implementation of science into practice", 20–21 kvitnia 2020 r., Oslo, Norvehiiia. Bookwire by Bowker, s. Oslo, Norway, 2020. S. 26-27.*
3. Bondarenko N. Chytannia yak zhyttieva stratehiiia»: realizatsiia derzhavnoi polityky knyhochytannia-2032 u pidruchnykotvorenni. *Problemy suchasnoho pidruchnyka. Vypusk 30 (2023). S. 19–31.* <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-19-31>

4. Bondarenko N. Chytatska hramotnist ukrainskoho uchnivstva: aktsenty PISA–2018. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal . 2020. № 2 S. 95-103. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-2-95-103>
5. Holovchenko N. (2020). Formuvannia chytatskoi hramotnosti pid chas vyvchennia suchasnoi ukrainskoi literatury v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladykh. Naukovyi zbirnyk «Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka», Tom 2, № 27, s. 114-121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203533>
6. Hramotnyi. <https://goroh.pp.ua/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
7. Hramotnyi. Slovnyk ukrainskoi movy. <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
8. Hramotnist. Slovnyk ukrainskoi movy u 20 tomakh. <https://slovnyk.me/dict/newsum/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
9. Dieorditsa T., Hladushyna R., Voronina M., Tolmachov V. Konstrukt «hramotnist chytannia»: sprobа poiasnennia u terminakh psykhologii. Fyzyko-matematychna osvita. 2025. №40 (1). S. 18–16. DOI:10.31110/fmo2025.v40i1-03
10. Zbirnyk zavdan u formati PISA dlia rozvytku chytatskoi hramotnosti uchniv. Chastyna 2. / Avtorskyi kolektyv; ukklad.: prof. Olena Lokshyna ta prof. Oksana Zabolotna; za zah. red. profesora Oleha Topuzova; (2-he elektronne vydannia, dopovnene). Kyiv: Pedahohichna dumka, 2023. 81 c.
11. Lokshyna O., Zabolotna O. Formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv: oriientyry PISA. (2023) Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2023: horyzonty innovatsii : zb. materialiv VII Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 25 travnia 2023 r.) . Krok, m. Kyiv, Ukraina – m. Ternopil, Ukraina, stor. 152-154.
12. Natsionalnyi zvit za rezultaty mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018 / kol. avt. : M. Mazorchuk (osn. avtor), T. Vakulenko, V. Tereshchenko, H. Bychko, K. Shumova, S. Rakov, V. Horokh ta in. ; Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Kyiv : UTsOIaO, 2019. 439 s.
13. Novosolova, V. (2024). PISA-2022: Formuvannia chytatskoi hramotnosti u shkilnomu kursy ukrainskoi movy. Problemy suchasnoho pidruchnyka, (32), 171–184.
14. PISA: chytatska hramotnist / ukklad. T. Vakulenko, S. Lomakovych, V. Tereshchenko. Kyiv: UTsOIaO, 2017. 123 s.
15. Piast N., Kushch O. Formuvannia i rozvytok chytatskoi hramotnosti zdobuvachiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity v konteksti providnykh navychok suchasnoho y maibutnoho. Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Serii «Pedahohika. Psykhohihiia». 2025. № 7. S. 184–192. DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.25>
16. Slyzhuk O. A. Navchalni zavdannia dlia formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv u protsesi navchannia ukrainskoi literatury v NUSH. Elektronnyi zbirnyk naukovykh prats KZ «Zaporizkyi oblasnyi instytut pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity» ZOR. 2023. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735287/1/%D0%A1%D0%BB%D0%B8%D0%B6%D1%83%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf
17. Tkach P. Chytatska hramotnist 15-richnykh ukrainskykh pidlitkiv za pidsumkamy PISA-2018: problemy y shliakhy yikh podolannia. <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Tkach-Polina-.pdf>
18. Uroky PISA-2018: metodychni rekomendatsii / kol.avt.: Vasylieva D., Holovko M., Zhuk Yu., Kozlenko O., Liashenko O., Naumenko S., Novosolova V. Kyiv: Pedahohichna dumka, 2020. 96 s.
19. Chak Ye. Chy pravylny my hovorymo? <https://goroh.pp.ua/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
20. Chytatska hramotnist. Monitorynhovi doslidzhennia. Pisa. <https://testportal.gov.ua/pisa/>
21. Chytatska hramotnist yak skladova navchannia uprodovzh zhyttia / [Arkhypova V.P., Pakhomova T.H., Savytska H.I., Sichkar S.I., Yurchak V.A.]. Cherkasy, 2020. 98 s.
22. Shevchuk L. Do pytannia pro teoretychni zasady rozvytku chytatskoi hramotnosti uchniv: sutnist i spetsyfika bahatomovnosti. The XXI International scientific and practical conference «Modern technologies and science: problems, new and relevant developments», May 26-28, 2025, Zaragoza, Spain. S. 185–186. <https://eu-conf.com/events/modern-technologies-and-science-problems-new-and-relevant-developments/>
23. Yatsenko T. Spetsyfika formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv u shkilnomu kursy literatury. Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy. Tom Kh: Efekty uchasti v rozvytku nauky ta osvity na vidstani (10). Posvit, m. Konin, Polshcha – m. Uzhhorod, Ukraina – m. Kherson, Ukraina, 2021. S. 196–197.
24. Yatsenko T. Formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv yak psykhologo-pedahohichna problema. Transformatsiia osvity v konteksti protsesiv hlobalizatsii: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Dnipro, 12 bereznia 2021 r). Dnipro: Mizhnarodnyi humanitarnyi doslidnytskyi tsentr, 2021. S. 34–36.

25. Yatsenko T., Slyzhuk O. Formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv 5–6 klasiv na urokakh ukrainskoi literatury: metodychnyi posibnyk. [Elektronne vydannia]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita», 2024. 147 s.

26. PISA. 2018. Assessment and Analytical Framework. OECD Publishing, Paris, 2019. 308 r. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/04/pisa-2018-assessment-and-analytical-framework_d1c359c7/b25efab8-en.pdf <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025